

Een goede bronstdetectie in de wintermaanden blijkt lastig. Ligt het aan het licht, de voeding of is de veehouder minder oplettend?

Volgens deskundigen is het een combinatie van dit alles. 'Bij een goed management worden de koeien de hele winter keurig tochtig.'

Paarden hebben het en schapen ook. Een seizoensgebonden cyclus. Paarden vertonen 's winters geen bronst, terwijl schapen het juist in de zomer laten afweten. En hoe zit het bij rundvee? Veel veehouders hebben de indruk dat hun koeien in de winter minder goed tochtig worden of zelfs helemaal niet. Hebben ze last van een winteranoestrus, ofwel van geen tocht in de winter?

Minder licht, minder tocht

Dierenarts en vruchtbaarheidsspecialist op de faculteit voor Diergeneeskunde in Utrecht, Maarten Pieterse, zegt dat de volledige stillegging van de vruchtbaarheid slechts bij enkele koeien voorkomt. 'Bijna alle koeien worden in de winter gewoon tochtig. Het zijn slechts enkele dieren die helemaal geen tochtigheid meer vertonen. Maar het kan

ker last van suboestrus.' Suboestrus wil zeggen dat er wel activiteit op de eierstokken is, er is dus wel sprake van tochtigheid, maar de dieren laten de tocht moeilijker zien of worden niet tochtig gezien. Dit komt vooral voor als het management niet ideaal is, bijvoorbeeld als de huisvesting te wensen overlaat. Voldoende licht (zie kader) is in de winter absoluut nodig. En bijvoorbeeld ook potstallen helpen omdat de koeien meer bewegen en zo hun tochtigheid meer laten zien.

Daarnaast spelen voeding en conditiescore mee, zo geeft Pieterse aan. 'Koeien kunnen ook in een lactatieanoestrus komen. Ze geven te veel melk, waardoor ze de vruchtbaarheid even stopzetten. Dan is er helemaal geen tocht.' Vleesvee verschilt volgens de dierenarts in dit opzicht niet van melkvee. 'Vleesvee heeft hetzelfde systeem.' Maar hij voegt er wel aan toe dat de zwaardere bespierde soorten wellicht

Dagelijkse bronstdetectie als een speciaal uit te voeren taak invullen

Spotten van tochtige koeien

wel zijn dat de dieren een minder duidelijke bronstexpressie hebben.' Toch komt het verhaal over de winteranoestrus niet uit de lucht vallen. In de winter zijn de dagen korter en de hoeveelheid licht is dus een stuk minder. Daarbij is duidelijk dat de vruchtbaarheidscyclus van de koeien wordt aangejaagd door licht. Dat zorgt ervoor dat melatonine de hersenen activeert om hormonen aan te maken die op hun beurt de eierstokken prikkelen om tot een cyclus komen.

Maar toch, zo geeft Pieterse aan, zijn er niet veel koeien die hier zo veel last van hebben dat hun hele cyclus compleet stopt. 'Koeien hebben in de winter wel va-

minder goed scoren in het laten zien van de tocht. 'Met die zware billen springen ze minder makkelijk, maar ze zullen uiteindelijk wel bronstverschijnselen laten zien.'

De Vlaamse dierenarts Bonny Van Ranst is de mening toegedaan dat er wel een verschil is tussen melk- en vleesvee. 'Vleesvee heeft wel degelijk last van winteranoestrus. Het is veel gevoeliger voor minder daglicht dan bijvoorbeeld melkvee.' Van Ranst is zelf melkvee- en vleesveehouder. Hoe houdt hij zijn veestapel vruchtbaar? 'Het is eigenlijk heel beperkt wat je kunt doen. Het zijn de standaardzaken zoals goede voeding, veel licht enzovoort. Probeer het management te opti-

maliseren. Maar het allerbeste is proberen de houderij mee te laten bewegen met de seizoenen.'

Bovendien heeft hij nog een paar praktische tips. 'Probeer het contact met stieren te stimuleren. Vooral voor pinken is dat belangrijk. Contact met een stier stimuleert de bronst.'

Mineralen belangrijk

Dr. Christain Hanzen van de veterinaire faculteit in Luik kent de klachten van veehouders over een mogelijke winteranoestrus. Hij vindt dat rundvee niet overmatig gevoelig is voor licht en lichttekort. 'Niet zoals bijvoorbeeld pluimvee. Volgens mij is het vruchtbaarheidspro-

bleem niet puur af te schuiven op het seizoen.'

Hanzen denkt dat het vooral een voedingskwestie is waardoor de dieren verminderd vruchtbaar zijn. 'Het rantsoen is in de winter toch heel anders dan in de zomer als de dieren op de weide lopen. Ik vraag me af of het rantsoen voldoende energie bevat. En kijk dan ook naar de mineralen, die hebben veel invloed op de vruchtbaarheid', adviseert hij. 'Ze zijn duur en daarom besparen veehouders erop. Maar ze zijn belangrijk voor een goede vruchtbaarheid.'

Niet tochtig of niet tochtig zien?

Volgens Hanzen is er slechts een korte periode in het leven van een zoogkoe waarin ze geen tochtigheid laat zien. 'Tijdens het zogen zal ze de eerste twee maanden niet tochtig worden. Dan is het uitblijven van de tocht puur een hormonenkwestie.' Dat melkkoeien hier geen last van hebben komt doordat zij slechts twee keer per dag gemolken worden en geen tien keer, zoals bij zoogstellen. 'Maar vergis je niet. Als bij de melkkoe de voeding niet in verhouding staat tot haar productie komt ze in een negatieve energiebalans. Dan laat ze ook geen tochtigheid meer zien.'

Hanzen vraagt niet alleen aandacht voor voeding, maar ook voor de tochtigheidsdetectie. 'Veehouders zien hun koeien niet tochtig. Komt dat omdat de koeien niet tochtig worden of omdat de veehouders het niet zien?', vraagt hij scherp, terwijl hij het antwoord al klaar heeft. 'Het is al jaren een punt van aandacht: de tochtigheidsdetectie.' Het advies luidt minimaal een uur per dag. 's Ochttends een half uur en 's avonds een half uur, het liefst na het voeren. 'Veel veehouders voeren de dieren en doen dan meteen de tochtigheidsdetectie. Zo werkt het niet. Het is belangrijk om speuren naar tocht als een speciaal uit te voeren taak in te vullen. Je bent dan gewoon een half uur bezig met alleen het spotten van tochtige koeien, net als een melkveehouder zijn koeien gaat melken.' Verschil tussen melk- en vleeskoeien wat tochtigheid betreft, ziet Hanzen dan ook niet. 'Het werkt bij beide diergroepen hetzelfde.'

Bedrijfsbegeleiding

Pieterse adviseert veehouders om met behulp van bedrijfsbegeleiding de vruchtbaarheid op het bedrijf in de gaten te houden. Door het opvoelen of scannen van de dieren is dracht al in een vroeg stadium (vanaf dertig dagen) vast te stellen. Daarnaast zijn ook problemen snel te vinden, bijvoorbeeld als de koe cysten heeft. 'Niet alle koeien met cysten zijn bruls', voegt Pieterse toe. 'Dat is maar tien tot vijftien procent. Hoe eerder je die andere herkent, degene die wel cysten hebben, maar niet bruls zijn, des te sneller zijn ze weer op te starten om drachtig te worden.' Hij noemt nog een aantal problemen die de suboestrus oftewel het tijdelijk niet drachtig worden veroorzaken. 'De baarmoeder kan bijvoorbeeld vol met vuiligheid zitten.' Ook noemt de dierenarts drachtig zijn sporadisch als oorzaak voor het niet tochtig worden. 'Dat klinkt raar, maar het komt voor dat dieren gewoon drachtig zijn terwijl de veehouder op een tochtigheid zit te wachten. Blind insemineren kan dan zelfs schadelijk zijn. De dieren niet regelmatig laten controleren is eigenlijk heel ouderwets.' En wil dat alles niet helpen, dan kan nog altijd het voorjaar worden afgewacht. De eerste zonnestralen, het warme zonlicht en vers groen gras zullen eigenlijk iedere niet-drachtige koe verleiden tot het tonen van haar tocht.

Alice Booy

Zestien uur licht, acht uur donker

Dieren hebben een bepaald ritme tussen dag en nacht nodig. Hoe meer licht hoe beter, gaat dus niet op. Koeien functioneren het beste wanneer hun dagritme bestaat uit zestien uur licht en acht uur donker. Uit Amerikaans onderzoek blijkt een extra groei van zes tot achttien procent mogelijk, vergeleken met dieren die het met een natuurlijke daglengte moeten doen.

Dan blijft de vraag wat genoeg licht is. Tussen 150 en 200 lux wordt gezien als optimaal. Het geeft net voldoende licht om de krant tussen de koeien te lezen.

